Ζήτω η Δυσφορία!

Στο τελευταίο βιβλίο του, με τον τίτλο *Dysphoria Mundi (1)*, ο Πολ Μπ. Πρεθιάδο (Paul B. Preciado), καταγράφοντας τον απόηχο ενός κόσμου που καταρρέει, επιχειρεί να σκιαγραφήσει το προφίλ μιας επερχόμενης επανάστασης. Παίρνοντας αφορμή από διάφορες περιβαλλοντολογικές, τρανς, φεμινιστικές, αντιρατσιστικές και αντικαπιταλιστικές πρακτικές, ο εν λόγω συγγραφέας, φιλόσοφος και εικαστικός επιμελητής, επιδιώκει να αναλύσει, να ερμηνεύσει και να νομιμοποιήσει πολιτικές, κοινωνικές και σεξουαλικές συμπεριφορές, οι οποίες, άδικα κατά τη γνώμη του, κινούνται στο περιθώριο εξαιτίας συγκεκριμένων συντηρητικών και μηδενιστικών αντιλήψεων. Έτσι το νέο αυτό και σαφώς υβριδικό δοκίμιο, συνδυάζοντας τη φιλοσοφία με την αυτομυθοπλασία και την όπερα με την ποίηση, μεταμορφώνεται σε μανιφέστο αποδέσμευσης της ροής της επιθυμίας. Η Γαλλίδα συγγραφέας Βιρζινί Ντεπάντ προλογίζοντας το *Un appartement sur Uranus* του Πρεθιάδο(2) , γράφει εύστοχα: « Κι όταν ολοκληρώσετε την ανάγνωση του, θα γνωρίζετε ότι υπάρχει χώρος, και ότι είναι ανοικτός σε εσάς· εκεί μπορείτε να γίνετε κάτι πολύ διαφορετικό από αυτό που σας επιτρέπεται να φανταστείτε. » Αυτόν τον χώρο εξακολουθεί να διατηρεί και να διευρύνει ο συγγραφέας στο εν λόγω βιβλίο.

Στο επίκεντρο του βρίσκονται γεγονότα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας πανδημίας, τα οποία και φέρονται να σηματοδοτούν την αρχή του τέλους του καπιταλιστικού ρεαλισμού(3) . Έχοντας και ο ίδιος νοσήσει από κορονοϊό, ο αφηγητής γράφει το μεγαλύτερο μέρος του κειμένου του όντας έγκλειστος στο παρισινό διαμέρισμά του. Η ιδιαίτερη αυτή συγγραφική συνθήκη τον κάνει να αντιμετωπίζει το προσωπικό βίωμα ως εφαλτήριο σκέψης και να μετατρέπει την εμπειρία σε φιλοσοφική θεώρηση. Αναφερόμενος, για παράδειγμα, στην περίπτωση της δικής του φυλομετάβασης του, ο Πρεθιάδο γράφει : «Πλήρωσα με το σώμα μου το όνομα που φέρω(4) ». Με μαρτυρίες που αντλεί και από το ίδιο του το σώμα, επιθυμεί την απελευθέρωση του, δεν το βλέπει πιά ούτε ως ανατομικό αντικείμενο ούτε ως ατομικό υποκείμενο, και χρησιμοποιεί τον όρο «σωματοθήκη(5) » ως ψυχή δηλαδή μοιρασμένη ανάμεσα στο χρόνο και την ύλη.

Ξεκινώντας με τον κινηματογραφικό τίτλο « Δυσφορία, αγάπη μου», ο συγγραφέας παραθέτει το ιατρικό ιστορικό του, συμπυκνωμένο στην ακόλουθη φράση : «Έπρεπε να δηλώσω ότι είμαι τρελός. Υποφέροντας από μια ιδιαίτερη τρέλα, την οποία ονόμασαν δυσφορία. Έπρεπε να δηλώσω ότι το μυαλό μου ήταν σε πόλεμο με το σώμα μου, ότι το μυαλό ήταν αρσενικό και ότι το σώμα ήταν θηλυκό» (6)· με άλλα λόγια, ότι όφειλε να προσαρμοστεί στον ορισμό της «δυσφορίας φύλου», σύμφωνα με το διαγνωστικό και στατιστικό εγχειρίδιο Ψυχικών Διαταραχών (DSM), για να έχει τη

συγκατάθεση της κοινωνίας στην επιθυμία του για αλλαγή φύλου και στη συνταγογράφηση της σχετικής θεραπείας με τεστοστερόνη.

Απέναντι στην υπεροψία των επιστημών και των κυβερνητικών πρακτικών, προσπαθεί να θέσει εν κινήσει μια τολμηρή φιλοσοφική πρόταση: να μετακινήσει και να επανανοηματοδοτήσει τον ιατρικό ορισμό της «δυσφορίας» για να κατανοήσουμε τον σύγχρονο κόσμο. Το δοκίμιο φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα ρήγμα μεταξύ δύο επιστημολογικών καθεστώτων: του πατριαρχικού καπιταλισμού και μιας νέας συνθήκης, ακόμη σχετικά λανθάνουσας, κριτικών πράξεων και πολιτικής ανυπακοής. Σε συνέχεια και της ομιλίας του ενώπιον της Σχολής του φροϋδικού πεδίου της Γαλλίας, ο Πρεθιάδο καλεί σε ένα ριζικό μετασχηματισμό των ψυχιατρικών και ψυχαναλυτικών λόγων και πρακτικών,υποστηρίζοντας μια νέα επιστημολογία που θα αποδέχεται την πολλαπλότητα των σωμάτων χωρίς να τα ανάγει στην αποκλειστικά ετεροφυλοφιλική αναπαραγωγική τους ικανότητα, και χωρίς να νομιμοποιεί την ετεροπατριαρχική και αποικιοκρατική βία. Ο κόσμος βρίσκεται σε μετάβαση, και η δυσφορία είναι μια έκφραση δυσανεξίας οφειλόμενη στην αποσύνδεση παλαιών αντιλήψεων που κληρονομήθηκαν από την δυτική νεωτερικότητα και νέων τρόπων θεώρησης του κόσμου, που μεταφέρονται -μεταξύ άλλων- από τρανς άτομα (Metoo, Black Lives Matter, ορατότητα ατόμων με κινητικά προβλήματα, αγώνες ενάντια στην αστυνομική βία, ψηφιακή επανάσταση, οικολογικός ακτιβισμός κ.α).

Σε ένα ακόλουθο κεφάλαιο « Η επανάσταση ως προϋπόθεση», το ερώτημα που τίθεται δεν είναι να μάθουμε ποιοι είμαστε, αλλά ως προς τι θέλουμε να εξελιχθούμε. Το σώμα που αναγνωρίστηκε ως ανθρώπινο και στο οποίο δόθηκε το αρσενικό βιολογικό και κοινωνικό φύλο στη γέννηση, που θεωρήθηκε λευκό, έγκυρο και εθνικό έχει το μονοπώλιο της χρήσης των τεχνικών βίας κι εύλογα δεν μπορεί πλέον να εκφράσει την πολυπλοκότητα του σύγχρονου κόσμου. Για μια όμως επαναστατική θέση, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι υπάρχουν τρεις διαστάσεις απαραίτητες και συνδυαστικές : η κλιματική αλλαγή, η πολιτική των σωμάτων, η βιοτεχνολογία και η κυβερνητική. Μόνο ένας τέτοιος συνδυαστικός αγώνας μπορεί να διαγνώσει την κρίση και να φανταστεί τις αναγκαίες αλλαγές, εγκαταλείποντας την πολιτική των ταυτοτήτων, το έθνος-κράτος, τη ρητορική γύρω από το νεοφιλελεύθερο άτομο.

Στη συνέχεια που φέρει τον ευφυή τίτλο «Ηλεκτρονική Ηρωίνη», επισημαίνεται η δημιουργία μιας γενιάς «web junkies» όπου η σύνδεση με την τεχνολογία δημιουργεί σχέσεις εξάρτησης τις οποίες η έγκλειστη περίοδος νόσησης και προστασίας από τον κορονοϊό γιγάντωσε. Εφεξής, το χρέος και οι ποικίλες εξαρτήσεις διαμορφώνουν την σύγχρονη υποκειμενικότητα. Οι περισσότεροι πολίτες είναι βαθιά χρεωμένοι και εξαρτημένοι από διαφορετικές μορφές κατανάλωσης και διανομής ενέργειας (γλυκόζη, αλκοόλ, καφές, φαρμακευτικές ναρκωτικές ουσίες, καπνός, αλλά κυρίως από την πληροφόρηση, τις κινούμενες εικόνες, τον πολιτικό λόγο), που συνδέονται με τον καπιταλισμό και την ετεροπατριαρχική και κυβερνητική αναπαραγωγή. Η επισφάλεια και η φτώχια απειλούν όλους αυτούς που δεν δύνανται να ακολουθήσουν την ψηφιακή απογείωση. «Πέρασε στον ψηφιακό κόσμο ή απλά ψόφα», σημειώνει ρεαλιστικά ο Πρεθιάδο. Στην εποχή της ψηφιακής υποταγής και επιτήρησης,

υπάρχουν δυο τάσεις: αφενός ένας φασιστοειδής φιλελευθερισμός και αφετέρου μια φεμινιστική-τρανσαντιρατσιστική-οικολογική επανάσταση. Με τη δεύτερη τάση να αποτελεί την ουσιαστική ελπίδα έναντι της καλπάζουσας ετεροπατριαρχικής και αποικιοκρατικής βίας. Ακολουθώντας τη σκέψη του Φουκό, ότι δεν υπάρχει πολιτική χωρίς τη χειραγώγηση των σωμάτων και την υπολογιστική διαχείριση της ζωής, η εξουσία διαχειρίζεται εφεξής όχι μόνο τη ζωή και αλλά τον θάνατο του σώματος, εξού και το πέρασμα από την έννοια της βιοπολιτικής σ' αυτήν της νεκροπολιτικής(7) .

Παράλληλα, μέσα σε αυτό το ζοφερό κλίμα, καίγεται και ο καθεδρικός ναός της Παναγίας των Παρισίων (8) που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης. Ο Πρεθιάδο γράφει έναν επικήδειο λόγο για την Παναγία των Ερειπίων, ο οποίος διατρέχει με τον συμβολισμό του όλο το δοκίμιο: «Ας μην ξαναχτίσουμε την Παναγία μας. Ας τιμήσουμε το φλεγόμενο δάσος και τη μαύρη πέτρα. Ας μετατρέψουμε αυτά τα ερείπια σε πανκ μνημείο, το τελευταίο ενός κόσμου που τελειώνει και το πρώτο ενός άλλου κόσμου που ξεκινά.»

Σε ένα δυσφορικό κόσμο, όλα φαίνεται να είναι «out of joint» εφόσον πλέον επικρατούν οι τεχνολογίες της εξουσίας, της καταστροφής και του θανάτου. Γι' αυτόν τον λόγο, ο φιλόσοφος οφείλει να παίρνει θέση και να προειδοποιεί. Χρησιμοποιώντας την σεξπηρική φράση «Timeis out of joint» (1^{η} πράξη, σκηνή 5^{η} , Άμλετ) και τις δυνητικότητες του πρωτοτύπου που αδυνατούν να αποδώσουν στην ολότητα τους οι γαλλικές μεταφράσεις κατά τον Ντεριντά(9) , ο Πρεθιάδο τη θέτει ως επικεφαλίδα κάθε ενότητας που πλήττεται από αυτή τη λοξή πορεία τόσο του ίδιου του αφηγητή, της κοινωνίας, της εργασίας, της αναπαραγωγής όσο και του θανάτου. Φαίνεται ότι ο κόσμος ήρθε τα πάνω κάτω. Η επισήμανση ισχύει και για τις αποδόσεις στα ελληνικά του Αμλέτου από τον Ιάκωβο Πολυλά ως «Ο χρόνος της οδού αυτού εξέκλινεν», ενώ σε πιο σύγχρονη έκδοση, ο Διονύσης Καψάλης μεταφράζει εύστοχα «Ο κόσμος διασαλεύτηκε»(10).

Κάθε κεφάλαιο ξεκινά από έναν κόσμο χωρισμένο σε δυαδικότητες, αναχρονιστικά δίπολα που καθορίζουν τις ζωές μας : εσωτερικό /εξωτερικό, άδειο/γεμάτο, υγιές/τοξικό, άνδρας/γυναίκα, λευκός/μαύρος, εθνικό/ξένο, φύση/τέχνη, άνθρωπος/ ζώο, δημόσιο/ιδιωτικό, αναλογικό/ψηφιακό, ζωντανό/νεκρό. Σε πρώτο πρόσωπο, ο Πρεθιάδο αφηγείται αυτήν τη δυσφορική κατάσταση: « Δεν μπορώ παρά να τοποθετηθώ με το μέρος των μεταλλαγμένων, αυτών που δηλώνουν την ριζοσπαστική πολλαπλότητα κάθε ζωντανού πλάσματος και την ανέφικτη κατάσταση να περιορίζεται η υποκειμενικότητα, η επιθυμία, η ηδονή σε κατηγορίες είτε αρρενωπότητας/θηλυκότητας, είτε ετεροφυλοφιλίας/ομοφυλοφιλίας». Με τις μεγάλες δυαδικές αντιθέσεις δεν υπάρχει δυνατότητα εντόπισης του εκτός τόπου μέσα στον τόπο, άρα θα πρέπει να περάσουμε διαμέσου, να τις αποδομήσουμε. Σε συνέχεια του Φουκό και Ντεριντά, ο Πρεθιάδο επιχειρεί να καταργήσει τις ταξινομημένες υποθέσεις.

Κάθε σώμα που νοσεί είναι η πόλη της Γουχάν, τι θα ήταν το σώμα και ο ιός, η ζωή και η εξουσία αν μπορούσαμε να σκεφτούμε εκτός ενός δυαδικού στρατιωτικού μοντέλου; Προτείνοντας μια υπόθεση

συνύπαρξης με τον ιό, ο φιλόσοφος υποστηρίζει ότι οι συνθήκες που δημιουργούνται από το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα (η χρήση των ορυκτών καυσίμων, η αποψίλωση των δασών, η εκβιομηχάνιση της παραγωγής και η κατανάλωση ζωικού κρέατος, οι ταξικές, φυλετικές και σεξουαλικές ανισότητες, η καταστροφή των συστημάτων υγείας) καθιστούν τελικά τον ιό ολέθριο. Πρόκειται για τις πρακτικές μας, τον τρόπο ζωής μας που επιτρέπουν τη μετάδοση του ιού, τον μετατρέπουν σε μολυσματικό και επικίνδυνο.

Αν σήμερα, η παθολογία του εθνικισμού επανέρχεται, το σώμα σου γίνεται το νέο έδαφος στο όποιο οι πολιτικές βίας των συνόρων λαμβάνουν χώρα, τόσο με όρια το σπίτι σου στη μάχη ενάντια στον ιό, όσο και με τις ελληνικές ακτές ενάντια στους πρόσφυγες. Η σχέση μας με τον χώρο και τον χρόνο, με το σώμα μας και τα σώματα των άλλων αλλάζει. Η τριπλή αυτή κρίση -αντίληψης, αισθητικότητας, νοήματος- κάνει δυνατή την αλλαγή στην πολιτική της επιθυμίας. Ωστόσο σε αυτό τον δυσφορικό κόσμο, που έρχεται μετά το Άουσβιτς και την Χιροσίμα, μετά τη Ρουάντα, το Αλέπι και τις σφαγές στην Ουκρανία, η νέα μορφή της πολιτικής υποκειμενικότητας μένει μετέωρη μεταξύ της οριακής αντίληψης της ρατσιστικής, ετεροπατριαρχικής νεωτερικότητας και την ανάδειξη μιας συνείδησης, εκτός τόπου μέσα στον τόπο, πέρα από το κυρίαρχο επιστημολογικό παράδειγμα.

Το πρώτο πράγμα που μας αφαιρεί η εξουσία είναι ικανότητα μας να επιθυμούμε την αλλαγή, και το βασικό ερώτημα που τίθεται είναι αν πράγματι είμαστε ικανοί να επιθυμούμε διαφορετικά. Σε αυτούς τους φεμινιστικούς-τρανσ-αντιρατσιστικούς αγώνες για να επανατοποθετούν οι επιστημολογικές μάχες, για να αλλάξουν οι ιστορικές σχέσεις ανάμεσα στα σώματα, στη γνώση και στην εξουσία, τα κοινωνικά δίκτυα βασίζονται όλο και πιο συχνά σε *fake news*, ενώ το νέο καθεστώς μετα-αλήθειας εργαλειοποιεί το κράτος δικαίου. Έτσι, δεν πρόκειται για την επιλογή μεταξύ μιας εμπειρικής αλήθειας και μιας ψεύτικης μυθοπλασίας αλλά για την επιλογή ενός *κόσμου* στον οποίο το τι είναι αλήθεια και το τι είναι ψέμα καθιστά τις φυλετικές τις σεξουαλικές διαφορές, ή την ανωτερότητα του ανθρώπου αληθείς ή ψευδείς(11).

Το νέο «τηλεσώμα», μεταξύ αναλογικού και ψηφιακού κόσμου, ανήκει πλέον στη τεχνοβιολογία και στη φαρμακολογία· κι εναπόκειται σε εμάς αν θα καταφέρουμε να επωφεληθούμε από αυτή την αλλαγή για να εκκινήσει η αποπατριαρχιοποίηση και αποαποικιοποίηση του. Στο δεύτερο βιβλίο του, *Testo Junkie*, ο Πρεθιάδο εκφράζει ξεκάθαρα την ίδια ιδέα : «Έχουμε κλειστά τα μάτια, όμως συνεχίζουμε να βλέπουμε μέσω μιας σειράς από τεχνολογίες, πολιτικά εμφυτεύματα που αποκαλούμε ζωή, κουλτούρα, πολιτισμό. Μόνο, ωστόσο, μέσω της στρατηγικής επανοικειοποίησης αυτών των βιοτεχνολογικών μηχανισμών είναι δυνατό να δημιουργήσουμε αντίσταση, να διακινδυνεύσουμε την επανάσταση(12) ». Το σώμα είναι για τον 20^{ο} αιώνα ότι ήταν το εργοστάσιο για τον 19^{ο} αιώνα: η κεντρική αρένα του πολιτικού αγώνα. Η μήτρα ξαναγίνεται το κατεξοχήν όργανο του πολιτικού ελέγχου και της αναπαραγωγικής διαφωνίας. Για να αντιμετωπιστεί το επερχόμενο κίνημα νεοφασισμού (βλ. Geneva Consensus Declaration, 22 Οκτωβρίου 2020, για την προώθηση της γυναικείας υγείας και την ενδυνάμωση της οικογένειας), πρέπει να σταματήσουμε να σκεφτόμαστε το φεμινιστικό υποκείμενο στη βάση της φυσικής θηλυκότητας και να επανεξετάσουμε τις πολιτικές

χρήσεις του σώματος. Για τον φιλόσοφο, η «σωματοθήκη», με άλλα λόγια το ζωντανό σώμα ως πολιτικός χώρος, κατασκευασμένο ιστορικά και συλλογικά, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να γίνει αντικείμενο και ιδιοκτησία. Σε έναν ολοκληρωτικά κατακτημένο, χωροθετημένο, μηχανοποιημένο και ηλεκτροκίνητο κόσμο, το *ανθρώπινο σώμα είναι το τελευταίο σύνορο*.

Τα υποδεέστερα σώματα μορφοποιήθηκαν, αντιγράφτηκαν, σβήστηκαν για να υποστηρίξουν τα πολιτικά πρόσωπα με σημασία(13) . Για αυτό το λόγο, η διαδικασία της αντιπατριαρχικής και αντιρατσιστικής υποκειμενοποίησης περνάει από πρακτικές «καθαίρεσης» και«αποκατάστασης» των σημείων και των αφηγημάτων, γνωστικής επανοηματοδότησης της Ιστορίας(14) . Εντέλει, ο συγγραφέας αναρωτιέται αν τα σώματα με σημασία, η πολιτική εξουσία και οι πολιτιστικές ελίτ, επιθυμούν να συμμετάσχουν ή όχι στο συμβιωτικό γίγνεσθαι σωμάτων που μέχρι τώρα θεωρούνταν υποδεέστερα, μη-κανονικά, ανώμαλα. Η διαθεματικότητα γίνεται ένα σχέδιο χειραφέτησης μετα-ταυτοτήτων, είναι η επανάσταση που θέτει τα ευάλωτα σώματα στην καρδιά της διαδικασίας πολιτικής παραγωγής και αναπαραγωγής. Πέρα από τις παραδοσιακές αντιθέσεις μεταξύ εργατικού κινήματος και φεμινισμού, αποαποικιοποίησης και οικολογίας, ο Πρεθιάδο κατατάσσει τον εαυτό του ανάμεσα σε φωνές τόσο διαφορετικές, όπως οι φεμινίστριες θεωρητικές S.Federici, Fr.Vergès και D.Haraway, οι οποίες μας καλούν να φανταστούμε τη σύγχρονη εργατική τάξη σαν ένα απέραντο σύνολο ορυκτοποιημένων, βλαστοποιημένων, ζωοποιημένων, γυναικοποιημένων και φυλετοποιημένων σωμάτων που «νομιμοποιούν» την απαξιωμένη εργασία της ενεργειακής, σεξουαλικής, συναισθηματικής και κοινωνικής αναπαραγωγής του τεχνοβίου στον πλανήτη Γη.

Με αυτήν τη δέηση στην Παναγία των Ερειπίων και με μια διάθεση «απολαυστικής μαχητικότητας» ανάλογης της Federici, της Ίριδας Λυκουριώτη και της συλλογικότητας Φεμινιστικών Πρακτικών στο Δημόσιο Χώρο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας(15) , ο Πρεθιάδο είναι έτοιμος να ακολουθήσει τα τρανς φαντάσματα ενός σωματικοπολιτικού κομμουνισμού:

«Εσείς που μεταβολίζετε την δυσφορία μας σε επανάσταση και πολιτική χαρά, Δόξα σε εσάς(16) »!

Σημειώσεις

1. Το δοκίμιο του Πολ Μπ. Πρεθιάδο εκδόθηκε σχεδόν την ίδια περίοδο στα ισπανικά (Οκτώβριος 2022, εκδόσεις Anagrama) και στα γαλλικά (Νοέμβριος 2022, εκδόσεις Grasset), ενώ σύντομα θα κυκλοφορήσει και η αγγλική έκδοση. Το παρόν άρθρο βασίζεται στην γαλλική έκδοση και η μετάφραση αποσπασμάτων γίνεται από την συντάκτρια, όπως και για τους άλλους τίτλους του Πρεθιάδο. Σε διαφορετική περίπτωση, γίνεται ξεκάθαρη αναφορά.
2. Paul B. Preciado, *Un appartement sur Uranus*. *Chroniques de la traversée*, Grasset, Paris, 2019, p.16.
3. Κατά τον Φίσερ, ο καπιταλιστικός ρεαλισμός διέδωσε μια « επιχειρηματική οντολογία» η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι όλα πρέπει να λειτουργούν ως επιχείρηση συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και της υγειονομικής περίθαλψης. Fisher, Mark (2009). *Capitalist Realism: Is There No Alternative*? Winchester, UK; Washington : Zero. p. 15, (ελληνική έκδοση, Futura 2015).

4. *Un appartement sur Uranus*. *Chroniques de la traversée*, συλλογή κειμένων από την εφημερίδα *Libération* αλλά και από άλλα ευρωπαϊκά μέσα στην οποία ο Πρεθιάδο διηγείται τη διαδικασία φυλομετάβασης του, σελ.19.
5. Σωματοθήκη,ουσ,θηλ.: Επειδή ο όρος "σώμα", υπερβολικά ιατρικός, δεν φαίνεται να είναι κατάλληλος για να ορίσει πώς ζούμε με τα σώματά μας και πώς σχετίζονται με τον ψυχισμό μας,
6. ο Πολ Πρεθιάδο προτείνει την ιδέα της σωματοθήκης: τα σώματά μας είναι σωματοθήκες, δηλαδή συλλογή από στάσεις σώματος, χειρονομίες, εμφανίσεις, εικόνες (από τον κινηματογράφο, τη διαφήμιση ή τις τέχνες), που καθορίζονται από το κοινωνικό πλαίσιο ή υιοθετούνται σε αντίθεση προς αυτό. Το μουσείο, κλασικό ή σύγχρονο, είναι επίσης μια σωματοθήκη, η οποία προσφέρει έναν ολόκληρο κατάλογο πιθανών σωμάτων, κανονικών ή μη-κανονικών. { «Ομιλείτε Πρεθιάδο;», https://www.centrepompidou.fr/fr/magazine/article/parlez-vous-le-preciado, ανακτήθηκε: 7/5/2023) [vi] Πωλ Μπ. Πρεθιάδο, *Είμαι το τέρας που σας μιλά*, Μετάφραση: Αναστασία Μελία Ελευθερίου, Αντίποδες, Μάρτιος 2022.
7. Νεκροπολιτική, επιθ./ουσ.θηλ: Ο όρος επινοήθηκε από τον θεωρητικό της μετα-αποικιοκρατίας, πολιτικολόγο, ιστορικό του Καμερούν, Achille Mbembe. Υποστηρίζει ότι η τελική έκφραση της εξουσίας έγκειται στην κοινωνική και πολιτική δύναμη του να αποφασίζει ποιος μπορεί να ζήσει και ποιος πρέπει να πεθάνει. Τέτοια πολιτικά συστήματα μπορούν να θεωρηθούν το καθεστώς της δουλείας ή το ναζιστικό καθεστώς. Δημιουργώντας μια σχέση μεταξύ φεμινισμού και αντι-αποικιακής κριτικής, ο Πρεθιάδο ισχυρίζεται ότι η πατριαρχική αποικιακή ανδρική κυριαρχία χαρακτηρίζεται από τον νεκροπολιτικό της ορισμό: τη χρήση τεχνικών θανάτου και βίας, που νομιμοποιούνται από όλους τους θεσμούς, από ετεροφυλόφιλες οικογένειες έως το κράτος. { «Ομιλείτε Πρεθιάδο;», https://www.centrepompidou.fr/fr/magazine/article/parlez-vous-le-preciado, ανακτήθηκε: 7/5/2023).
8. Στις 15 Απριλίου του 2019, ξέσπασε πυρκαγιά στη Παναγία των Παρισίων εξαιτίας της οποίας κατέρρευσε σημαντικό μέρος της στέγης του ναού και το γοτθικό βέλος, ενώ σοβαρές ζημιές έγιναν και στο εσωτερικό της. Σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την πυρκαγιά, η γαλλική κυβέρνηση με τη βοήθεια χορηγών ξεκίνησε τις εργασίες αποκατάστασης του καθεδρικού ναού.
9. Για την ερμηνεία και μετάφραση της σεξπηρικής φράσης, ο Πρεθιάδο βασίζεται στο βιβλίο του Ζακ Ντεριντά, *Spectres de Marx*. *L'état de la dette, le travail du deuil et la nouvelle Internationale*, Paris, Galilée, 1993, p.42. Το βιβλίο κυκλοφορεί στα ελληνικά σε μετάφραση Κωστή Παπαγιώργη από τις εκδόσεις Εκκρεμές (2000), υπάρχει και η μετάφραση του σχετικού αποσπάσματος από τον Κωστα Γενεμετζηhttps://docs.google.com/document/d/1z9kOUM3hqBgjWY76M09PCavXm9YiMDpOlFQvnvd PjTQ/edit ανακτήθηκε: 31/5/2023)
10. Ουίλιαμ Σαίξπηρ, *Αμλέτος*, έμμετρη μετάφραση: Ιάκωβος Πολυλάς, Τυπογραφείο αδελφών

Περρή, 1889 , σελ.61 : " Ο χρόνος της οδού αυτού εξέκλινεν· αλλοίμονόν μοί! ότι ήλθον εις την γην,ίνα ορίσω τούτον πάλιν!» και η μετάφραση του Διονύση Καψάλη (2015) από τις εκδόσεις Gutenberg, σελ. 88 : « Ο κόσμος διασαλεύτηκε.| Κατάρα που έπρεπε να γεννηθώ| για να τον στερεώσω τώρα εγώ.»

11. Η αποδοχή ότι η γνώση εναπόκειται στην μεταφορά δεν αποδυναμώνει την αξία της, αλλά αντιθέτως πρέπει να γίνει κατανοητό ότι βασίζεται πάντοτε στις κοινωνικές συμβάσεις, οι οποίες ενέχουν σχέσεις εξουσίας και ορίζουν ποιος είναι ο κυρίαρχος και ποιος το τέρας, *Dysphoria Mundi*, ο.π, σελ.310.
12. «Μικροπολιτικές του φύλου στην εποχή της φαρμακοπορνογραφίας: πειραματισμός, εκούσια αυτοδηλητηρίαση, μετάλλαξη», κεφάλαιο του Πολ Πρεθιάδο από το βιβλίο του *Testo Junkie: Sex, Drugs, and Biopolitics in the Pharmacopornographic Era*. New York: The Feminist Press (2013) σε μετάφραση του Δ. Σαλταμπάση, στο συλλογικό τόμο σε επιμέλεια Ελπίδας Καραμπά, Ίρις Λυκουριώτη, *Φεμινιστικές θεωρίες, αισθητικές πρακτικές και παγκοσμιοποιημένες τεχνολογίες*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας & Κέντρο Νέων Μέσων και Φεμινιστικών Πρακτικών στον Δημόσιο Χώρο, Βόλος 2021, σελ.344.
13. Αναφορά στο βιβλίο της Τζούντιθ Μπάτλερ, *Σώματα με σημασία : οριοθετήσεις του «φύλου» στο λόγο*, μετάφραση: Πελαγία Μαρκέτου, Εκκρεμές, 2008.
14. Στο έργο του, ο Εντουάρ Λουί γράφει για το «λαϊκό» σώμα του πατέρα του «Η ιστορία του σώματός σου *καταγγέλλει* την πολιτική ιστορία» (« L'histoire de ton corps *accuse* l'histoire politique», *Qui a tué mon père,* Seuil, 2018). Το βιβλίο κυκλοφορεί στα ελληνικά από τις εκδόσεις Αντίποδες, *Ποιος σκότωσε τον πατέρα μου,* μετ. Στέλλα Ζουμπουλάκη.
15. Ελπίδα Καραμπά, Ίρις Λυκουριώτη επ. *Φεμινιστικές θεωρίες, αισθητικές πρακτικές και παγκοσμιοποιημένες τεχνολογίες*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας & Κέντρο Νέων Μέσων και Φεμινιστικών Πρακτικών στον Δημόσιο Χώρο, Βόλος 2021, σελ.357.
16. *Dysphoria Mundi*, ο.π, σελ.521.

*Η **Κατερίνα Κανέλλη** είναι Δρ. Συγκριτικής Λογοτεχνίας & Διδάσκουσα.

Η εικόνα που συνοδεύει τη δημοσίευση είναι από το εξώφυλλο του βιβλίου.